

የዋለልኝ መኩንን የሕይወት ታሪክ

ዋለልኝ መኩንን በድሮው አጠራር በወሎ ጠቅላይ ግዛት በደብረሲና ወረዳ ከአባቱ ከአቶ መኩንን ካሣና ከእናቱ ከወይዘሮ ዘነበች ግዛው መጋቢት 11 ቀን 1938 ዓመተ ምህረት ተወለደ። በ50ዎቹ ወስጥ አባቱ አቶ መኩንን ካሣ ወደ ደሴ ከተማ በመምጣት ኑሮአቸውን ከመሰረቱ በኋላ በንግድ ሥራ ሕይወታቸውን መምራት ጀመሩ። ዋለልኝ መኩንንም በዚሁ በደሴ ከተማ በሚገኘው የንጉሥ ሚካኤል አንደኛ ደረጃ ትምህርት ቤት ትምህርቱን ቀጠለ። በስድስት ዓመቱ አካባቢ የመደበኛ ትምህርቱን ጨረሰ። በመቀጠልም የመለስተኛ ሁለተኛ ደረጃ ትምህርቱን በዚሁ በንጉሥ ሚካኤል የመለስተኛ ሁለተኛ ደረጃ ክፍል አጠናቀቀ። ከዚህም በመቀጠል መስከረም /1954 ዓመተ ምህረት የደሴውን የወይዘሮ ስሕን አጠቃላይ ሁለተኛ ደረጃ ትምህርት ቤት ተቀላቀለ። የዘጠነኛና የአስረኛ ትምህርቱን የተከታተለው በዚሁ ትምህርት ቤት ነበር። በዚህ ትምህርት ቤት ቆይታው በተለያዩ የትምህርት ቤቱ ክበባት ውስጥ አገልግሏል። በክርክር ክብብ ወስጥ ተሳትፎ አድርጓል። በትያትር ክብብ ውስጥ አጼ ቴዎድሮስን በመሆን ሁለት ጊዜ የተለያዩ ድራማዎችን ሠርቷል። ኢትዮጵያን አንድ ለማድረግ እንደ አጼ ቴዎድሮስ ሆኖ የሰራው ክፍል በጊዜው አድናቆት አትርፎለታል። ዋለልኝ መኩንን በወይዘሮ ስሕን ቆይታው ሁለት ገጠመኞች አሉት። በ50ዎቹ ውስጥ ሆነ አሁንም ብዙ ስዎችን የሚያማልለው ሎተሪ ለዋለልኝ መኩንን አሥር ሽህ የኢትዮጵያ ብር ደርሶት ገንዘቡን ለራሱና የተቸገሩ ስዎችን በመርዳት ተጠቅሞበታል። ሁለተኛው ገጠመኝ፣ የአባቱን ላንድ ሮበር መኪና አስነስቶ ሲያሸከረከር ዳውዶ ከሚባል አካባቢ ከባሕር ዛፍ ግንድ ጋር ተጋጭቶ ከፍተኛ አደጋ ደርሶበት ሞትን አምልጧታል።

ዋለልኝ መኩንን ከልጅነቱ ጀምሮ ይሉኝታ የሚባለውን ጎታች ባሕል ከላዩ ላይ አሸቀንጥሮ የጣለ ደፋር ወጣት ነበር። ስህተት ካዩ የማያልፍ ፤ መተቸት መተቸት የሚወድ፤ ላመነበት ጉዳይ ወደኋላ የማይል ንቁ ልጅ ነበር።

ዋለልኝ የ12ኛ ደረጃ ትምህርቱን ያጠናቀቀው በ 1958 በቀዳማዊ ኃይለ ሥላሴ ዩኒቨርሲቲ ስር ይተዳደር በነበረው በልዑል በዕድማርያም ቅድመ ዝግጅት ትምህርት ቤት ውስጥ ነበር። በዚህ ትምህርት ቤት ቆይታው በሥነ ፅሁፍ ዝግጅት የላቀ ሚና ተጫውቷል። የክርክር ክብብ ምክትልና ዋና ፕሬዝዳንት በመሆን አገልግሏል። በዚሁ ክብብ አማካኝነት በተለይም የሥነ አመክኗዊ /Logic / ውይይት አካሄድን ልቅም አድርጎ እንደተማሪ ይነገርለታል። ትምህርት ቤቱ ዋለልኝን ተከራካሪ ብቻ ሳይሆን ጥሩ ፀሃፊም እንዲሆን ረድቶታል። በሁለት ዓመት ቆይታው የትምህርት ቤቱ የጋዜጣ ረዳት አዘጋጅ በመሆን አገልግሏል። ጥሩ የአማርኛና የእንግሊዝኛ ቋንቋዎች ችሎታ ያለው ፀሃፊ እንደነበረ ጸሁፎቹ ምስክር ናቸው።

የአጻጻፉ ሥልት ከእነ ኃይሉ ገበየሁንና ፀጋዬ ገብረ መድህን/ደብተራው/ ሰልፍ ላይ እንደ ነበር ጓደኞቹ ይናገራሉ። የሁለተኛ ደረጃ ትምህርቱን አጠናቆ ወደ አዲስ አበባ ዩኒቨርሲቲ ከተቀላቀለ በኋላ፣ በ ሕዳር 18, 1961 ዓመተ ምሕረት አዲስ ዘመን ጋዜጣ ላይ በተደረገው የሥነ ጽሁፍ ውድድር “የአዚናራው እሥረኛ” በሚል አርእስት ኢትዮጵያውያንን ከጣሊያን ወታደር ጋር ያደረጉትን ተጋድሎ፣ መስዋዕትነት፣ ጀግንነት፣ ለአገር ታማኝነትና ፍቅርን የሚያሳይ ሰነ ጽሁፍ ጽፎ ከተወዳዳሪዎቹ ውስጥ የአንደኝነት ማዕረግ በመገናኛ ሽልማት አግኝቷል።

በየዓመቱ በሚከበረው የዩኒቨርሲቲው ቀን ላይ በመወዳደር ካሸነፉት ስመጥር ገጣሚዎችና ባለቅኔዎች አንዱ ዋለልኝ መኩንን ነበር። ዋለልኝ መኩንን ወደ ፖለቲካው ባያዘነብል ኖሮ ጥሩ ደራሲ ይሆን እንደነበር በቅርብ የሚያውቁት ይናገራሉ።

የኢትዮጵያ ተማሪዎች እንቅስቃሴ ሲነሳ የዋለልኝ መኩንን ሥም ሁሌ አብሮ ይነሳል። ዋለልኝ መኩንን ምኞቱ የከፍተኛ ደረጃ ትምህርት ቤት መምህር እንደነበር ቢገለፅም፤ በቀዳማዊ ኃይለ ሥላሴ ዩኒቨርሲቲ ለአንድ ዓመት ከቆዩ በኋላ ከትምህርት ፋካልቲው ወደ አርትስ ፋካልቲ በመለውጥ የፖለቲካል ሳይንስ ተማሪ ሆነ። ከዚሁ ጊዜ ጀምሮ ሕይወቱ ወደ ፖለቲካው ዓለም አዘነበለ። በዩኒቨርሲቲው ቅጥር ግቢ ውስጥ በሚደረጉ ሕዝባዊ ትግሎች ውስጥ ግንባር ቀደም በመሆን ተሳትፏል። በዩኒቨርሲቲው የተማሪዎች ልሳን (ታገል ጋዜጣ) ላይ የተለያዩ ጽሁፎችን በማቅረብ አስነብቧል! አታግሏል! ስለ ብሔራዊ አገልግሎት፣ በትግሉ የሴቶች ድርሻ፣ ስለብሔር ጥያቄ፣ ቅኔዎችንና ሌሎችንም ጽሁፎች ለታገል ጋዜጣ በየጊዜው

አቅርቧል። በተጨማሪም በ60ዎቹ ንጉሡ ለኢትዮጵያ ሕዝብ በሬዲዮ ለሰጡት ማብራሪያ መልስ “ ለአዋጁ አዋጅ” የሚል ጽሁፍ አዘጋጅቶ ከታጋይ ጓዶቹ ጋር በሕዝቡ ውስጥ እንዲሰራጩና እንዲነበብ አድርገዋል።

በዚህ ጽሁፍ ምክንያት አገርና ሕዝብን ለመበጠጠ በሚል ክስ ዋለልኝ መኩንን፣ ሄኖክ ክፍሌ፣ ታምራት ከበደ፣ ጌታቸው ሻረው፣ ፋንታሁን ጥሩነህ፣ አያሌው አክሎግና ገዢኸኝ መኩንን የተባሉት የዩኒቨርሲቲው ተማሪዎች አምስት ዓመት ተፈርዶባቸው አዲስ አበባ ከርቸሌ ከቆዩ በኋላ ተለቀዋል።

ዋለልኝ መኩንን በዚሁ የኢትዮጵያን አርሶ አድሮችና ላባ አድሮች ነፃ ለማውጣት በ60ዎቹ ውስጥ በተደረገው የኢትዮጵያ ወጣቶች ትግል ውስጥ ዓብይ ሚና የተጫወተ ወጣት ነው።

ጥላሁን ግዛው የዩኒቨርሲቲው ተማሪዎች ፕሬዝዳንት ሆኖ ከተመረጠ በኋላ ባደረገው ከፍተኛ የትግል ተሳትፎ ከባድ ክትትል ይደረግበት ነበር። አፍንጮ በር አካባቢ ታህሳስ 19, 1961 ዓ.ም ጥላሁን ግዛው በጥይት ይመታል። ይህ አሳዛኝ ሁኔታ ሲፈጠር ዋለልኝ መኩንን አምስት ኪሎ አካባቢ በሚገኘው ቤቱ ከጓደኞቹ ጋር ነበር። አንድ ወጣት ወደ ቤት ይመጣና ስለ ጥላሁን ግዛው በጥይት መመታት ይነግራቸዋል። እነሱም በድንጋጤ ተያይዘው ወደ የካቲት 12 ሆስፒታል ይሄዳሉ። ሐኪሞቹ ሕይወቱን ለማትረፍ ሞክረው እንዳልተሳካላቸው ይነግሯቸዋል። በዚህ ወቅት ዋለልኝና ጓደኞቹ የጥላሁንን አስከሬን ከሆስፒታሉ በመውሰድ ዩኒቨርሲቲው ውስጥ ቅጥር ግቢ Morgue ውስጥ በስርዓት ያስቀምጡታል። ከዚህ በኋላ የተቃውሞ ትዕይንትና የቀብሩን ሥርዓት ዝግጅት ያደርጋሉ። ለኮሌጅና ለሁለተኛ ደረጃ ተማሪዎች መልዕክቶችን ያስተላልፋሉ። የጥላሁን ሞት ትግላቸውን እንደማይገታው፣ ጥላሁን ቢሞት ሽህ ጥላሁኖች እንደሚፈጥሩ በመግለጽ ጽሁፎችን በሕዝብ መሃል ያሰራጩሉ። በዩኒቨርሲቲው ውስጥ ያለውን የጥላሁንን አስከሬን ለመውሰድ ወታደሮች በዩኒቨርሲቲው ቅጥር ግቢ ውስጥ ይገባሉ። በዚህ አጋጣሚ ዋለልኝ ከፎቅ ላይ ሆኖ በድምፅ ማጉያ ጥላሁንን የሚቀብሩት የትግል ጓዶቹና ሕይወቱን የከፈለለት ሕዝብ እንጂ ገዳዮቹ መቅበር እንደማይችሉ ይናገራል። የክብር ዘበኛ ወታደሮች በተማሪዎቹ ላይ ተኩስ ከፍተው አበባ በርሔ፣ ስብሃቱ ውብነህ፣ ጆማል ያሲን የተባሉ ተማሪዎችን ይገላሉ። በዚያን በሽብር ወቅት ዋለልኝ መኩንን ይተርፋል ያለ ሰው አልነበረም። ነገር ግን ዋለልኝና ጓደኞቹ ወደ ኮልፌ የፈጠሩ ደራሽ ፖሊስ ማሰልጠኛ ቅጥር ግቢ ውስጥ ይታሰራሉ። ዋለልኝ ከአሁን በፊት በገደብ ስለተለቀቀ እንደገና ወደ ከርቸሌ እስር ቤት ይላካል።

በአዲስ አበባ ዩኒቨርሲቲ ማህበርና(USUAA) በብሔራዊ የኢትዮጵያ ዩኒቨርሲቲ ተማሪዎች ማህበር(NUEUS) በከፍተኛ አመራር አባልነት ሚና ተጫውቷል። ከአንድ ጓደኛው ጋር በተደረገ ቃለ መጠይቅ ስለዋለልኝ ይህን ተናግረዋል። በጽሁፍ ችሎታ ይደነቅ የነበረው ዶክተር እሸቱ ጮሌ ነበር። ቀጥሎ በጸሃፊነቱ የማስታውሰው ዋለልኝ መኩንን ነበር ። የቃላት አጠቃቀሙና የሐሳብ ፍሰቱ(Flow) ልዩ ነበር ብለዋል።

ዋለልኝ መኩንን ከእስር ቤት ከተለቀቀ በኋላ የተማሪዎቹ ልሳን የነበረው ታገል መጽሔት ታገደ። ዋለልኝ መኩንንም እንደዚሁ!! ከትምህርት ቤቱ እገዳ በኋላ፤ በወቅቱ የመንገድ ማመላለሻ አስተዳደር ተብሎ ይጠራ የነበረው መንግሥታዊ ድርጅት ሥራአስኪያጅ አቶ ሸመልስ አዳኛ ሥራ እንዲጀምር ዕድል ይሰጡታል። በዚሁ ድርጅት ሥራ እየሰራ እያለ ብርሃነ መስቀል ረዳና ሌሎች የትግል ጓዶቹ የኢትዮጵያ ሕዝብ አብዮታዊ ድርጅት መሥራች ጉባዔ ስብሰባ በርሊን ላይ በመጥራታቸው፤ ዋለልኝም በዚህ ስብሰባ ላይ ለመገኘት ወሰነ። ወደ ስብሰባው ለመቀላቀል አውሮፕላን ከመጥለፍ ሌላ አማራጭ አልነበረውም። ሕዳር 29, 1965 ዓመተ ምሕረት ከጥዋቱ አንድ ሰዓት ተኩል ላይ ከአዲስ አበባ ተነስቶ (በአሥመራ በኩል ወደ አቴንስ ሮም ፓሪስ) ለመሄድ የተነሳውን የበረራ ቁጥር 708 በይንግ ጄት አውሮፕላን፣ ዋለልኝ መኩንን፣ ማርታ መብራቱ፣ታደለች ኪዳነ ማርያም ፣ አማኑኤል ዮሐንስ፣ ጌታቸው ሀብቴ፣ ዮሐንስ ፈቃዳና ተስፉ ቢረጋ ሊያስገድዱት ሞክረው ባለመሳካቱ ታደለች ኪዳነ ማርያም ስትተርፍ ዋለልኝ መኩንን እና ሌሎቹ በጸጥታ አስከባሪዎች በተተኮሰ ጥይት ሕይወታቸው አልፏል።

አባቱ አቶ መኰንን ካህ ከአዲስ አበባ በልጅ ልጃቸው ስለአደጋው ሁኔታ ስለተገለጸላቸው ከደሴ ወደ አዲስ አበባ በመሄድ ከቀዳማዊ ምኒልክ ሆስፒታል አስከሬኑን ተረክበዋል። ከአዲስ አበባ እስከ ደሴ ባለው አውራግ-ዳና ላይ ችግር ቢፈጥር ሃላፊነቱን አቶ መኰንን ካህ እንደሚወስዱ በጊዜው የፀጥታው ክፍል ሃላፊ የነበሩት ባለስልጣናት ግዴታ አስፈርመዋቸው ነው ጉዞ ወደ ደሴ የጀመሩት። በደሴ ከተማ የነበረው የፀጥታ አጠባበቅ የተጠናከር ቢሆንም የወይዘሮ ስሕን ትምህርት ቤት ተማሪዎች የትግል ጓዶቹ፣ ዘመድ አዝማድ በተገኘበት በመድሃኒ ዓለም ቤተክርስቲያን በክብር አርፏል። የሚገርመው ነገር በመንግሥት ላይ ያመፅ በመባል ፍትሃት አልተደረገለትም።

ዋለልኝ መኰንን በአንዳንድ ግለሰቦች እንደ ተራ አወሮፕላን ጠላፊ ቢታይም በኢትዮጵያ የተማሪዎች እንቅስቃሴና ለኢትዮጵያ ሕዝብ ነፃነት በተደረገው ትግል ታሪክ ውስጥ ያደረገው ግንባር ቀደም ተሳትፎውና የብዕሩ ለዛ ሚዛናቸው የደፋ ነው።

የብዕሩን ለዛ ለማንበብ ይህንን ድሕረ ገጽ ይጠቁሙ!! <http://walilegnfordemocracia.com/index.html>